

Roeren in stille waters

Autobiografische notities en levensvisie

Pol Hendrix

In de artikels die ik tot hiertoe voor deze website heb geschreven, komen regelmatig dezelfde aandachtspunten terug. Die vaststelling verveelde me wat en deed de behoefte ontstaan om mijn kijk op het leven eens uit te schrijven en waarom niet in het kader van een autobiografie. Niet dat mijn leven zo boeiend is geweest (tot hiertoe), maar het kan misschien een leuk inkijkje bieden aan diegenen die mij kennen en mij misschien toch ook weer niet zo goed kennen. Heel vaak hebben mensen het toepasselijk gevonden om betreffende mijn persoonlijkheid de spreuk te citeren ‘stille waters hebben diepe gronden’. Ik heb dat meegenomen en zelfs gekoesterd en daarom dat het tot de titel heeft geïnspireerd.

Begin

Ik ben veertien dagen te laat geboren, op 24 maart 1958. Ik wilde blijkbaar niet komen of beter: ik geraakte er niet uit. Ik heb daarna ook meestal liever binnen dan buiten gespeeld! Ze hebben mij er dan maar met geweld uitgesneden, met veel lijden voor mijn moeder. Ze heeft het gelukkig overleefd, om het twee jaar later nog eens te ondergaan bij de geboorte van mijn zus! Ze hebben mij Paul genoemd. Na veel discussie want mijn moeder had een voorkeur voor Johan, mijn peter voor Peter en mijn meter voor Paul. Mijn meter/bomma heeft altijd best haar willetje kunnen doorrijven! Voluit heet ik **Paul Jeanne Alfons Hendrix**. Mijn vader was

Guido Hendrix en mijn moeder Charlotte Van Handenhove. Ik ben

in Merksem geboren en getogen en heb daar gewoond tot mijn dertigste.

Astronomie houdt mij niet bezig, maar het is toch opvallend dat ik veel meer kenmerken heb van de Vissen dan van de Ram. Misschien was mijn geboorte toch echt wel voorzien voor 10 maart! Wat nu wel merkwaardig is: twee gelijkenissen tussen mijn naam en mijn geboortedatum. Paul Hendrix (Pol is een pseudoniem dat ik op mijn dertienste heb gekozen) bestaat uit verschillende letters, geen enkele letter komt meer dan één keer voor en hetzelfde geldt voor mijn geboortedatum, die bestaat uit acht verschillende cijfers: **24.03.1958** ! Als je de

romantische stijl had aangelegd, met een vijver en daaroverheen een brug, zoals je die wel meer kunt tegenkomen in openbare parken. Als je van de brug (die bijna twee meter hoog was) naar beneden wandelde liep je naast kleine vijvertjes die wervalletjesgewijs in elkaar overliefen. Er was ook een Lourdes-grotje, een waterput mét afdakje en een kippenren in de vorm van een miniatuurboerderij. Eigenlijk een sprookjesachtige tuin waar je als kind heel veel indrukken kon opdoen (zie foto). Die tuin heeft dan ook een grote rol gespeeld in de ontwikkeling van mijn verbeelding.

initialen van mijn andere voornamen toevoegt, dan bestaat mijn naam uit dertien letters: Paul J.A. Hendrix. Als je bij mijn geboortedatum de twee ontbrekende cijfers opzoekt en die optelt dan krijg je ook dertien! Het is dat het zo moet zijn ...

De **familie Hendrix** is in oorsprong of althans zover we kunnen nagaan een Haspengouwse familie. Latere generaties vestigden zich in Bree en nog later in Peer. Zo komen we bij mijn overgrootvader uit die douane-officier was en beroepshalve in Antwerpen terecht kwam. Zijn broer was kunstschilder en heeft o.m. de helft van de kruisweg van de kathedraal van Antwerpen geschilderd. Een mooi gedachtenis-bas-reliëf kan je vinden op een van de zuilen achteraan in de kathedraal. Mijn grootvader had ook artistieke ambities, mijn vader was eerder een knutselaar. Zo heb ik in de loop der jaren wel een en ander ontworpen dat hij dan heeft uitgevoerd. Tussen ontwerp en uitvoering stonden altijd wel enige praktische bezwaren in de weg ... Wij spraken over de Hendrixstijl. Voor het verhaal aan moederskant verwijs ik je naar haar autobiografie die je ook op deze site vindt.

In mijn eerste levensjaren was ik een mollig, ventje met een hoog knuffelgehalte. Dat laatste ondervind ik tegenwoordig niet meer, ook al is dat mollige de laatste decennia opnieuw mijn deel geworden. Van die eerste jaren heb ik natuurlijk niet

veel herinneringen, alhoewel enkele visuele indrukken me wel zijn bijgebleven. Toen mijn **zus Christine** geboren zou worden, werd ik uitbesteed aan mijn grootouders langs vaders kant, die in Kontich woonden. Mijn vader was de oudste van

tien kinderen en op dat moment liepen er nog heel wat van zijn broers en zussen thuis rond. Al die nieuwsgierige hoofden om mij heen terwijl ik een badje kreeg, herinner ik me nog heel goed. Ik heb ook de beste herinneringen aan de tuin die mijn grootvader met zijn zonen in

Zowat een jaar na de geboorte van mijn zus verhuisden we van het kleine appartement in de Azalealei naar een benedenverdieping aan de overzijde van de straat. Stilaan werd ik dan toevertrouwd aan de kleuterschool van de **zusters van Vorselaar** op de parochie. (Je ziet me op de foto naast de zuster.) Daar kwam mijn tekentalent tot ontplooiing, mede onder stimulans van de zusters. Zo herinner ik mij een traumatische ervaring die mij een belangrijk inzicht heeft bijgebracht. Het gebeurde in het eerste leerjaar. Tijdens het tekenen zette het gemene jongetje naast mij plots een flinke rode cirkel op mijn tekening en ik barste in tranen uit. Zuster Lucienne heeft mij toen getroost door te tonen hoe een cirkel het begin kan zijn van de kruin van een boom! Bomen zijn nog altijd een van mijn favoriete onderwerpen om te tekenen.

De grote school

De parochieschool was in die tijd gemengd tot en met het eerste leerjaar. Ik was de eerste van de klas in dat eerste leerjaar – ik was dan ook het ‘febbeke’ van zuster Lucienne! Bij de **Broeders van Liefde** evenwel gingen mijn cijfers geleidelijk achteruit. Het was dan ook een heel grote omschakeling en het mollige ventje werd almaar magerder. De onderwijzer van het tweede leerjaar durfde me zelfs ‘en plein public’ vragen hoeveel boterhammen ik had gegeten. Ik schaamde mij rot. Diezelfde onderwijzer heeft wel op het einde van het schooljaar al mijn tekeningen bij zich gehouden omdat die toch wel uitzonderlijk waren. Merk

op dat ik op de foto opnieuw het dichtst bij de leerkracht sta, dat is geen toeval! Hierboven ook een van de twee tekeningen die ik uit die tijd nog bezit. Zie je de ‘10’! Aah...!

Het moet in het derde of vierde leerjaar zijn geweest dat de meester vertelde over Herman Wijns. Heel gekend in Merksem, maar ook ver daarbuiten in devotionele kringen, als ‘**het heilig Hermanneke**’. Het ventje was misdienaar en is op een dag uit een boom gevallen. Zijn graf is beladen met dankbetuigingen omdat hij verantwoordelijk wordt geacht voor vele wonderlijke genezingen. “En op die bank, Hendrix, waar gij nu zit, daar heeft heilig Hermanneke gezeten!” zei de meester in het vuur van zijn betoog. Het zal wel niet waar zijn geweest, maar ik was nu eenmaal ook een heel brave jongen en hij zal zich door mij geïnspireerd hebben gevoeld. Niet te verwonderen nochtans dat deze gebeurtenis een diepe indruk op mij heeft nagelaten. Ik durf niet te zeggen of het een positieve of een negatieve indruk is. Ik

vraag me nog altijd af welke invloed dit moment heeft gehad op de ontwikkeling van mijn roeping.

Een paar jaar later deed zich een **incident** voor op de speelplaats waar ik het lijdend voorwerp van was. Een belhamel ging mij te lijf en wierp me tegen de grond. De andere wang indachtig beperkte ik mij tot een defensieve houding. Zoals in zo'n gevallen gebruikelijk is stond er al gauw een joelende bende rondom ons. Net zo gebruikelijk komt daar dan een onderwijzer op af die de twee 'vechtende' partijen uiteen haalt. Hij die de bovenhand had werd naar de klas gestuurd (de speeltijd was net voorbij), maar ik – het slachtoffer – moest als straf rondjes lopen rond de speelplaats. Ik heb nooit begrepen waarom. Misschien had die onderwijzer liever gehad dat ik had teruggeslagen. Dat ik nooit vocht kwam in eerste instantie door mijn onderontwikkelde spieren, maar ik had er ook een erenzaak van gemaakt. Ik kom daar verder op terug.

Op 19 april 1970 werd ik **gevormd** in onze parochiekerk, Sint-Jozef in Merksem. In voorbereiding daarop diende ik natuurlijk catechese te volgen in de parochielokalen op woensdagnamiddagen. Ik herinner mij daar echter quasi niets van. Ik weet dat er zich een conflict heeft voorgedaan – dat mij voldoende aangreep opdat ik het zou onthouden – maar van de inhoud of van de aard van de activiteiten herinner ik mij dus niets. Toch weet ik wél dat omtrent die tijd ik een bijzondere ervaring heb gehad, waardoor mijn godsgeloof voorgoed stevig geworteld werd. Wát er precies is voorgevallen is evenwel uit mijn geheugen gewist! Ik heb er ook al naar

verwezen in mijn artikel over de Koning Visser Kringen, want ik ben ervan overtuigd dat het bepalend is geweest voor mijn verdere spirituele ontwikkeling. Het zal een mysterie blijven ...

Vijf jaar eerder waren we verhuisd naar het oudste rijhuis in de straat, dat gebouwd werd door een tante en oom van mijn moeder. Mijn ouders kregen de gelegenheid om aan gunstige afbetalingsvoorwaarden dit huis te kopen. Als je nagaat hoe de tijden zijn veranderd: aanvankelijk hadden we daar geen badkamer, geen ijskast, geen tv, geen telefoon, ... en we hadden natuurlijk ook niets over om eens goed op **vakantie** te gaan tijdens de zomers. Gelukkig had mijn moeder een nicht die een bungalow bezat in Wuustwezel en een vriendin in Hasselt (zie haar autobiografie).

Daar konden we dan toch een paar weken naartoe. Vooral de 'vakanties' in Hasselt hebben mij een nieuwe vaardigheid bijgebracht. Madame Gilberte en mijnheer Arsène (zo spraken wij ze aan) hadden een enige zoon, Alex, een door en door verwend nest. Hij was het niet gewend om zijn zin niet te krijgen. Fysisch was hij beter ontwikkeld dan ik en ik moest dus op een andere manier mijn mannetje kunnen staan. Daar heb ik dan geleerd dat humor ontwapenend kan werken. Toen ik had ontdekt waar hij kon mee lachen, bombardeerde ik hem met de ene grappige opmerking na de andere. Zo hebben mijn zus en ik deze 'strafkampen' overleefd! Nog steeds gebruik ik de humor – het is vaak sterker dan mezelf – in eender welke sociale contacten, alsook in preken en andere schrijfsels.

In de zomer van 1970 was het de eerste keer (sinds een paar verblijven aan zee in mijn kleutertijd) dat we eens écht op vakantie gingen, naar de Ardennen (al hadden we toen nog geen auto). We hadden een vakantiewoning gehuurd in Sainte-Cécile-sur-Semois. Nadat we op een wandeling in een storm waren terechtgekomen, zijn we, de een na de andere, allemaal wel ziek geworden, maar toch hebben we er goede herinneringen aan overgehouden en werd een nieuwe gezins-traditie begonnen, waarin ikzelf steeds meer een organiserende rol ging spelen. Dat was ook een na-

tuurlijke vaardigheid, die misschien voor het eerst is opgevallen bij een bezoek aan mijn oom en tante in Kleine Brogel en hun kroostrijk gezin. Mijn neven en nichten hadden achteraan in de tuin een 'kamp' met boomstammen gebouwd (zie foto vorige blz.) en blijkbaar heb ik bij het spelen spontaan de regie op mij genomen. Voor mij een vage herinnering, maar zij komen er bij elke ontmoeting steeds weer op terug. Acteren en regisseren zijn bijproducten van mijn organisatietalent.

1970 is ook belangrijk omdat ik toen de overgang diende te maken van de lagere naar de **middelbare school**. Ik bleef in Sint-Eduardus, waar ik 'de moderne' volgde. Niet vanzelfsprekend want voor de eerste drie jaren heb ik vijf jaar nodig gehad! In sommige vakken was ik een uitblinker, maar andere konden mij in het geheel niet boeien. Alhoewel ik toen ook al erg geïnteresseerd was in geschiedenis, waren de geschiedenislessen bepaald saai. Ook voor godsdienst was ik meer dan eens gebuisd! Mijn notities kon ik gelukkig wel opfleuren met illustraties die ik ondermeer knipte uit het tijdschrift Kuifje waarvan ik jarenlang een trouwe **lezer** ben geweest.

Ik las ook veel boeken uit de bibliotheek, vooral avonturenreeksen boeiden mij, zoals 'De Rode Ridder' van Leopold Vermeiren of 'Biggles' van W.E. Johns. Die naam heb ik moeten googelen, dat konden we toen nog niet!

Misschien heb ik die vijf jaren lager-middelbaar wel nodig gehad en hebben zij kansen gegeven die ik anders niet had gehad. Ik herinner mij dat ik in het eerste jaar heb geleerd om klassieke muziek te waarderen. Ik heb in de jaren daarna de 'belangrijke taak' gehad om de klasagenda op het bord bij te houden. Ik voorzag die agenda uiteraard van de nodige illustraties en andere versierselen, niet zelden met humor. Ik herinner mij ook dat ik voor een loopwedstrijd van de leerkrachten op een sportdag hun rugnummers van **karikaturen** diende te voorzien, in opdracht van onze titularis. Ik heb toen ook deelgenomen aan een voordrachtwedstrijd, waarbij ik wel de duimen moest leggen voor mijn naaste concurrent en klasgenoot Luk Perceval! In een landelijke **opstelwedstrijd** van het Davidsfonds had ik meer succes: de beste van Merksem en de vijfde nationaal. Als prijs kreeg ik drie boeken. Om-

dat mij die in de klas werden overhandigd heeft dat wel het gevolg gehad dat de grootste pestkop mij sindsdien met meer respect behandelde!

Londenstraat

Na die vijf jaar moest er natuurlijk worden uitgezien naar een andere studierichting. Iets met tekenen lag voor de hand, maar technisch tekenen was toch niet aan mij besteed. Via een kennis ontdekten we toen de afdeling **Sierkunsten** in het beruchte Technicum aan de Londenstraat in Antwerpen (zie foto hierboven). Gelukkig was onze afdeling als een oase van rust in een voor de rest woelige school. We waren dan ook bij aanvang gevestigd in een vleugel die bekend stond als 'Het Beste Brood', naar de voormalige bakkerij, gekend in Antwerpen. Er hing een heel bijzondere sfeer, bevorderlijk voor de artistieke geest. De klas bestond in het derde jaar nog slechts uit negen studenten (zie foto op volgende blz. Herken mij in het bovenste hoofd, met de bril). Het was een vriendengroep geworden die steeds aan hetzelfde zeel trok. Op de einddeliberatie werden we als groep beoordeeld omdat individuele evaluaties slechts in beperkte mate mo-

gelijk waren. Voor mij was die groepservaring een zegen, om maar te zwijgen over de studierichting zelf die op mijn lijf was geschreven. Wat niet wil zeggen dat alles vanzelf ging. Terugkijkend verbaas ik me nog over het niveau dat ik toen soms maar haalde, wellicht omdat de geformuleerde uitdagingen niet altijd zo goed bij me pasten.

Toch had ik dus echt wel het gevoel dat ik de juiste richting was ingeslagen. De artistieke richting bood voldoende mogelijkheden voor een latere beroepskeuze, zeker op de afdeling Sierkunsten, waar je allerlei technieken aanleerde. Sommige technieken leerde je spijtig genoeg enkel in theorie aan, omdat men niet elk jaar alle mogelijke technieken kon aanleren. Er moesten keuzes worden gemaakt en zo heb ik spijtig genoeg geen glasramen leren maken of mozaïeken, geen potten leren bakken of houtsnijwerk maken. Eigenlijk hadden we wel een grote **vrijheid**, veel groter dan ik gewend was en ik heb daar onvoldoende gebruik van gemaakt. Ik was nog te braaf, alhoewel ik toch wat stouter uit de hoek kon komen,

mijn rebelse natuur begon meer naar boven te komen. Dat bleek onder meer in de godsdienstlessen – we hadden ook nog algemene vakken – waar de leraar me toch even apart moest nemen. Ik was immers kritisch en veeleisend geworden wat godsdienst betreft, precies omdat ik mijn spiritualiteit in de goede richting wilde ontwikkelen. De leraar heeft mij dan wel laten kennismaken met de katholieke vredesbeweging Pax Christi, waar ik later op terugkom. Het vak Nederlands bood me ook nog een manier om creatief te zijn, in het maken van verhandelingen, boek- en filmsbesprekingen, waarvoor ik meestal het maximum der punten kreeg.

De vele impulsen die ik in de Londenstraat ontving hebben mij ook als mens doen groeien en daarmee werd stilaan ook mijn religieuze honger groter. Van de 'vakschool' zijnde ging ik er logischerwijze vanuit dat het priesterschap te hoog gegrepen was voor mij en dus duwde ik die optie weg. Maar hoe moest ik dan met die honger omgaan? Het artistieke was voor mij wel een manier om eraan uiting te geven, maar

zoals ik al zei, heb ik daar onvoldoende gebruik van gemaakt. Mijn roeping begon dus te broeien, maar het priesterschap kwam nog niet in het zicht. Dan stelt zich de vraag: wat nu? Wat na de Sierkunsten? Ik heb toen voor de richting **publiciteitstekenen** gekozen die ik zou volgen aan het Sint-Lucaspaviljoen in Antwerpen. Een paar van mijn medestudenten hadden voor dezelfde school gekozen, maar zaten in de richting grafiek. Eigenlijk was de publiciteit wel een richting die mij lag, maar drie dingen werkten tegen. (1) De wereld van de publiciteit is een harde wereld en alhoewel we daar in de opleiding niet rechtstreeks mee geconfronteerd werden, kwam die toch binnen via de docenten. Grafische vormgeving was helemaal mijn ding, maar de mentaliteit van de 'big business' was voor mij ondraaglijk. (2) Er hing in de school een onaangename sfeer tussen directie en studenten. Als vrijwilliger bij de vzw Interschol probeerde ik daar nog iets aan te doen, maar ik werd er toch vooral letterlijk ziek van. (3) De mentale crisis waar ik nu wel heel duidelijk in terecht was gekomen was wellicht

de belangrijkste oorzaak waarom ik niet verder zou komen dan het eerste jaar. Ik zat in een serieuze knoop. Gelukkig was ondertussen ook **Pax Christi** op mijn pad gekomen.

Nieuwe uitdagingen

Ik had mijn diensten in 1978 aangeboden a.d.h.v. enkele cartoons die ik had gemaakt. Vooral het soldaatje hierboven heeft mij binnengeloodst, een figuurtje dat zijn wortels had in mijn Londenstraat-periode. In het begin maakte ik enkel cartoons, later ben ik meer lay-outwerk beginnen maken. Zoals gezegd zat ik die tijd in een bestaanscrisis en die heeft mij een belangrijke knoop doen doorhakken. Op een mooie zomerdag in 1979 ben ik naar een telefooncel gestapt (omdat we thuis nog geen telefoon hadden) en ik heb naar het **seminarie** gebeld om mij aan te bieden voor de priesteropleiding. Men was erg terughoudend om mij te aanvaarden omdat het voor hen niet duidelijk was waar ze die roeping moesten plaatsen. Ze raadden mij aan om actiever te worden in de parochie, om de zgn. roepingenweekends bij te wonen en alvast een profane studierichting te volgen. Toenmalige seminaristen volgden in die tijd naast hun seminarie-opleiding ook een profane studierichting, een soort veiligheidsklep. Ik heb toen aanvankelijk voor het regentaat Nederlands-Engels-Godsdiensdienst gekozen omdat ik in het Antwerpse niks beters kon vinden, maar heb dat maar één tri-

mester kunnen volhouden. Dat had volop met mijn crisis te maken. De rest van dat schooljaar heb ik me verder ingezet voor Pax Christi en volgde ik een open cursus over de profeten aan het seminarie.

In de **parochie** kwam ik in de catechese terecht, begeleidde ik mee de pluswerking en werd lid van de parochieraad en in het dekenaat werkte ik mee met de werkgroep Broederlijk Delen en met Jeugdpastoraal. Eigenlijk deed ik dat alles vooral om de mensen van het seminarie ter wille te zijn. Ik heb me wel honderd procent voor die dingen ingezet, want zo zit ik nu eenmaal in elkaar, maar ik had voor mezelf niks te bewijzen. In 1979 werd toenmalig parochievicaris Guy Van Dijck mijn 'levensbegeleider'.

Ondertussen had ik vernomen dat – in de tijd dat steeds meer scholen gemengd werden – ook de regentaatsopleiding plastische kunsten aan **Sint-Maria** gemengd zou worden. Ik heb hen dan ook brieven geschreven om hen daartoe aan te moedigen en alvast mijn kandidatuur aan te bieden. Zo werd ik in 1980 de eerste (niet de enige) mannelijke student aan Sint-Maria in Antwerpen. Opnieuw had ik het gevoel in de goede richting te zitten. Het seminarie werd (door hen) jaar na jaar uitgesteld, maar verdween niet uit het zicht. Dat uitstel bleek achteraf een goede zaak want op die manier werd ik drieëntwintig en te oud voor het gewone seminarie, zodat ik werd doorgeschoven naar het **Centrum voor Priesteropleiding op Rijpere Leeftijd**. Voorwaarde daarvoor was wel dat ik een baan zou hebben. Dus weer uitstel.

Sint-Maria ging ook niet vanzelf, maar ik geraakte toch stilaan uit mijn crisis en vond een rust die ik nooit eerder had gekend. Maar er kwamen nieuwe spanningen. Straks zou ik mijn dienstplicht moeten vervullen – dat bestond toen nog – en uiteraard was ik geen kandidaat voor het leger. Ik heb dus een hele administratieve rompslomp moeten ondergaan om het statuut van **gewetensbezwaarde** te bekomen. Uiteraard was dit voor mij een bewuste keuze, zelfs een die door mijn

geloofsbeleving was ingegeven. Het lag voor de hand dat ik mijn (dubbele) dienstplicht bij Pax Christi zou vervullen. Toen ik mijn twee jaar durende regentaatsopleiding met onderscheiding had afgerond, begon in 1982 mijn dienstplicht. Die zou daarna worden gevolgd door het werken in nepstatuten voor Pax Christi tot september 1988. Mijn voornaamste taak was **grafische vormgeving** en dat hield in de opmaak van tijdschriften, boeken, brochures, folders, het ontwerpen van affiches en natuurlijk spandoeken voor de vredesbetogingen, ook stickers, wenskaarten, illustraties en cartoons. Ik werkte vooral voor Pax Christi Vlaanderen, maar ook voor de Waalse afdeling en de internationale werking. Inhoudelijk was ik actief in de werking 'vredespastoraal'. (Op vorige blz. ziet u een foto van een bezoek van Don Helder Camara.) Ik maakte ook de affiches voor een nieuw initiatief, met name de zgn. Goede-Vrijdagtochten (foto boven), die u misschien wel zult kennen en ik was ook betrokken bij het groots opgezette 'Stappen naar vrede' in 1986. Eind dat jaar verhuisde Pax Christi van de Kerkstraat naar de Italiëlei, in een vleugel van het Kapucijnerklooster. Daar realiseerde ik een 'tour de force' met de beschrijving van de stille ruimte (zie ook elders op deze site).

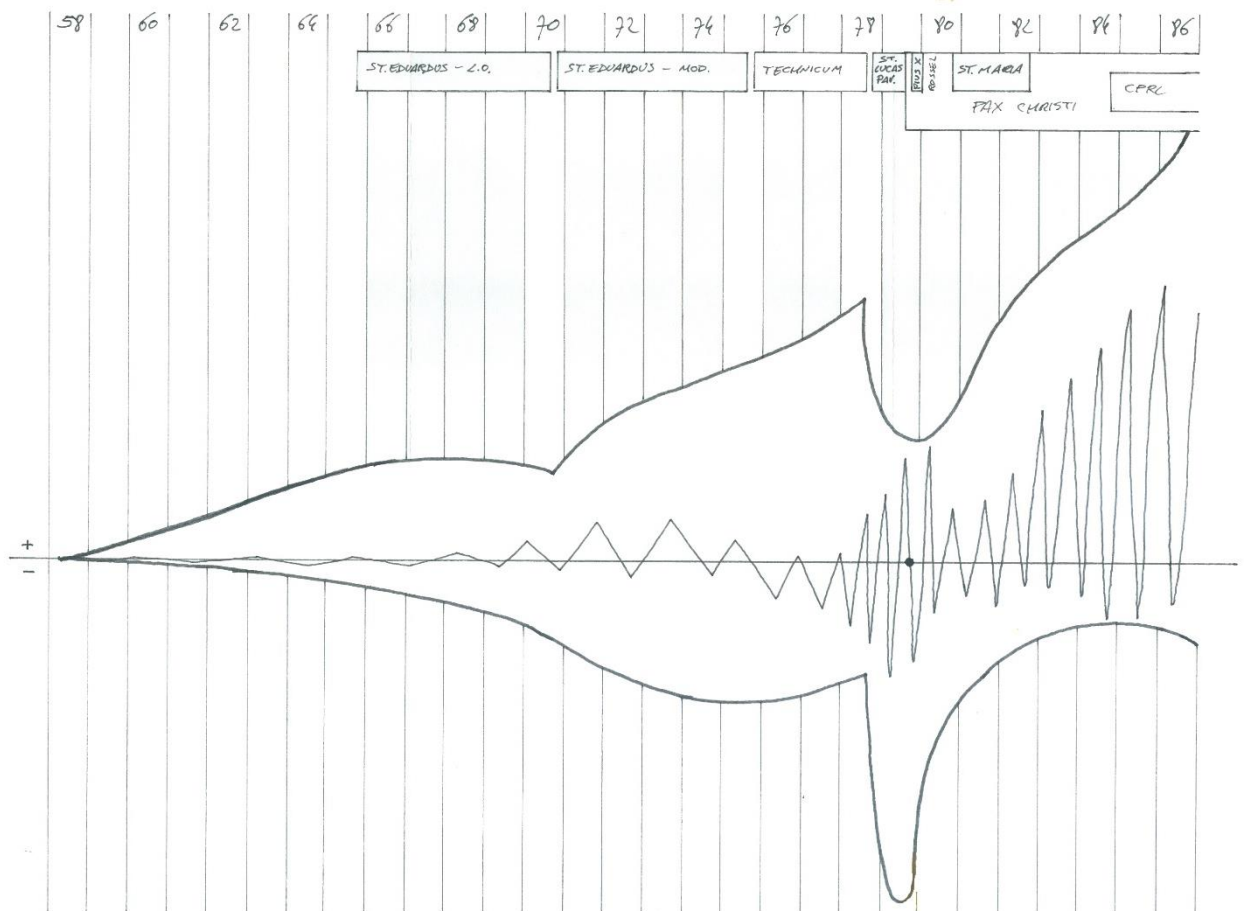
Ondertussen konden ook anderen gebruik maken van mijn diensten: het bisdom, Jeugdpastoraal, Broederlijk Delen, de Chiro, ... en natuurlijk de parochie.

CPRL

Vermits ik werk had (en nog geen klein beetje), kwam ik in aanmerking voor de priesteropleiding aan het CPRL. Daar konden ongehuwde, werkende mannen op latere leeftijd voor priester studeren. Dat gebeurde de eerste vier jaren in weekendverband en de laatste twee jaren kwam er een stage bij, waarvoor de job dan moest wijken. Het was een interdiocesaan seminarie met samenkomsten in het Theologisch en Pastoraal Centrum (TPC) aan de Groenenborgerlaan (naast Middelheimpark), waar ook het gewone dagseminarie was gevestigd. Ik begon aan de opleiding in september 1984. Mijn jaargenoten waren mannen met verschillende leeftijden en achtergronden uit alle Vlaamse bisdommen. Een aangenaam gezelschap, dat elk jaar wel een beetje uitdunde (van wie u op de foto ziet zijn er uiteindelijk vier priester gewijd). Aan de goede sfeer zal het niet gelegen hebben. En als ik mee voor wat animatie kon zorgen, dan was ik er graag bij. Onderstaande grafiek heb ik toen bedacht om mijn begeleiders duidelijk te maken hoe ik mentaal in

positieve en negatieve zin was geëvolueerd tot dan toe. Merk op hoe de curve aan de positieve kant sterk de hoogte ingaat. Het illustreert hoe ik mij op mijn plaats voelde, zowel in de opleiding, als bij Pax Christi, als in de parochie en al mijn engagementen. In mijn seminarietijd ben ik vooral spiritueel erg gegroeid. Het is duidelijk dat het CPRL voor mij een zegen was, want het gewone seminarie zou ik niet hebben overleefd. Ik ben dan ook dankbaar voor de gekregen kansen en het uiteindelijke vertrouwen.

PKV

Via de Goede-Vrijdagtochten had ik kennis gemaakt met het **Plaatselijk Katechetisch Vormingswerk**, de diocesane dienst voor de vorming en begeleiding van catechisten. (In die tijd was de spelling tenminste nog progressief – breek me de bek niet open!). Verantwoordelijke was Paul Scheelen, een pionier in de hervorming van de vormselcatechese en een zeer creatief en bevolgen priester. Omdat ik op de parochie nog steeds verantwoordelijk was voor de pluswerking, geraakte ik in 1987 betrokken in de organisatie van een ‘plussersdag’, die ik als titel had gegeven: ‘Alle donders wat een wonder’. Tweeduizend jongeren kwamen die dag in beweging, een organisatie waarvoor mijn ervaring bij Pax Christi goed van pas kwam. (Tussen haakjes: een week later liep ik fier voorop in de anti-rakettenbetoging – zie me daar tussen de vlaggen in mijn donker jasje ...) Dit was mijn entrée bij PKV alwaar ik tussen 1988 en 1990 mijn stage voor CPRL deed, althans gedeeltelijk, want ik liep ook stage (en woonde) in de **Heilige-Geestparochie** aan de Mechelsesteenweg.

Ik woonde op de pastorie bij pastoor Paul Nauwelaerts. Dat was even wennen, want buiten mijn kamer op het seminarie had ik alleen nog maar bij ons thuis gewoond. (Op de foto hierboven mijn kamer in de pastorie en hiernaast ik in de H. Geestkerk, voor het laatst zonder

baard.) Mijn verplaatsingen deed ik te voet, met de tram of met de fiets. De parochie had een eigen sfeer. Ze stond bekend als dé parochie voor de Antwerpse Franstaligen en ze ligt in het Jodenkwartier. Speciaal. Paul was mijn begeleider voor de parochiestage en Hilde Van Putten voor PKV. Dat ik beide kon combineren was een zegen. Het vormingswerk was een boeiend werkterrein met heel wat leerpunten en de parochie leerde me de basispastoraal kennen. Ik heb me natuurlijk vooral bij PKV kunnen uitleven, waarbij de tweejaarlijkse animatiedag voor catechisten een hoogtepunt was. God heeft me mijn talenten niet gegeven om ze onder ‘de korenmaat’ te verbergen! Zet mij op een podium of achter een altaar en ik leef. Zet mij in een zee van mensen en ik sterf! Zo is het altijd geweest en zo zal het

altijd blijven en zelf heb ik daar geen problemen mee! Ondertussen was ik op het CPRL ook wel eens met een micro waar te nemen. (De andere foto toont de president van het CPRL, Miel Tobback.)

Priesterwijding en benoeming

Van alle keerpunten die mijn leven heeft gekend is de priesterwijding wellicht de belangrijkste, de meest ingrijpende. Het priesterschap is immers niet zomaar een beroep, het is een manier van zijn. Het was een ware genade dat ik kon worden gewijd op Pinkstermaandag. Dat had als zichtbaar gevolg dat de twaalf priesters die hierin voorgingen bekleed waren met felrode kazuifels. **Pinksteren** is toch wel mijn favoriete feest. Het is het feest van de Geest en dat zou ook in die priesterwijding duidelijk moeten worden. Het was mgr. Paul Van den Berghe die mij wijdde op **4 juni 1990** in de Sint-Jozefkerk van Merksem. De kerk zat vol familie, parochianen, kennissen vanop de stageplaatsen, seminaristen, priesters, mensen van overal in het bisdom. Op de eerste rij zaten mijn ouders, mijn zus en schoonbroer Frank. Mijn vader was in die tijd al in een eerste fase van Alzheimer. Ik ben op dit moment ouder dan mijn vader toen was!...

Die zomer verhuisde ik naar een appartement aan de Gitschotellei in Borgerhout-Zuid, in de parochie van Sint-Jozef, Deurne. Ik had immers van de bisschop als eerste benoeming ontvangen: **'parochievicaris van de Sint-Jozefparochie en medewerker van het Plaatselijk Katechetisch Vormingswerk'**. Een dubbele

benoeming meteen vanaf het begin, kwestie van je bewust te zijn van de kerkelijke realiteit. Alhoewel het PKV me ook als gunst werd toegeschoven, vermoed ik. Sint-Jozef had ik leren kennen omdat het de stageparochie was geweest van een van mijn jaargenoten en zo maakte ik kennis met pastoor Jean-Pierre Buelens en kosteres Lisette Stessel. Zo was ik al vóór mijn aanstelling bezig met de herinrichting van de weekkapel, schildering inclusief (foto blz.18).

PKV was in die tijd gevestigd in een oud pand aan de **H.Geeststraat** (foto) bij de Vrijdagmarkt. Ook daar hield ik me uiteraard nog bezig met grafische vormgeving, maar natuurlijk vooral met inhoudelijk werk, zoals de pluswerking, de dooppastoraal, diamontages (hét medium toen), het voorbereiden en begeleiden van vormingsbijeenkomsten, (inter-)diocesane contacten en natuurlijk de animatiedagen. Daar zaten zoveel facetten aan, waar ik mij helemaal aan kon geven, al was het

natuurlijk vooreerst een kwestie van teamwerk. Het team was eigenlijk wat PKV tot PKV maakte. Hoe essentieel een goed team was, illustreert het feit dat we ook 'in-team'-vergaderingen hadden, een term die ik zelf had bedacht en daar moet je zeker niks verkeerd achter zoeken! Het heeft vooral te maken met hoe medewerkers in eerste instantie mensen zijn en dat verdient ook aandacht. Ik was gewoonlijk de gastheer voor die in-teams en heb me er dikwijls aan moeten storen hoe we ons toch gemakkelijk lieten verleiden – nood-breekt-wet – om die vergaderingen te gebruiken om dringende afspraken te maken.

PKV had ook een eigen tijdschrift, dat tweemaandelijks verscheen, 'Er roert en't wat' (naar het gedicht van Guido Gezelle), later veranderd in 'Roerselen'. De redactie en de vormgeving daarvan was een kolfje naar mijn hand. Later, toen de diocesane

diensten werden hervormd in het kader van het CCV (Centrum voor Christelijk Vormingswerk) en de naam PKV verdween, werd ook het tijdschrift vervangen door een nieuw: **ToPiC**, met als hoofdredacteur Eddy Van Waelderren. Een sterk inhoudelijk tijdschrift dat spijtig genoeg werd opgedoekt door de huidige bisschop. Dat was zeer pijnlijk, niet alleen voor mij, maar voor de hele redactie.

In de eerste jaren van mijn priesterschap heb ik me twee keer laten verleiden om een termijn bij de **priesterraad** uit te zitten, zelfs in het 'bureau' ervan. In dit adviesorgaan voor de bisschop vroeg men zich telkens weer af welke zin het had om adviezen te geven, als daar blijkbaar toch niets mee werd gedaan.

Menière

Een volgend belangrijk keerpunt in mijn leven kwam op de dag toen ik plots (was het in 1999?) een aanval kreeg van wat mijn huisarts diagnosticeerde als 'de ziekte van Menière'. Achteraf bleek dat het mogelijk ook een vorm van migraine kan zijn of een combinatie van de twee. Wat het ook zei, sindsdien kan ik niet meer zonder medicatie en zelfs met de medicatie blijven de aanvallen

Op deze bladzijde zie je wat sfeerbeelden van een **animatiedag**, die duidelijk proberen te maken waarom ik daar met zoveel toewijding en werkvreugde aan heb gewerkt en dus ook hoe erg ik het heb gevonden toen, met de hervormingen, maar ook omdat tijden veranderen, ook dit catechistenfeest ophield te bestaan.

komen. Mijn motto is geworden: voorkomen is beter dan genezen. Dat houdt in dat ik felle stress moet vermijden. Geleidelijk aan werd duidelijk dat ik vooral kwetsbaar ben wanneer meerdere mensen op een plaats samen zijn en door elkaar praten. Dan voel ik al gauw de duizelingen opkomen. Vooral de laatste jaren heeft dit fenomeen me wat geïsoleerd. Ik laat me nochtans niet doen. Het is niet omdat ik niet naar een grote bijeenkomst kan komen, dat ik niet op andere manieren kan meewerken!

Sint-Fredegandus

Na (en naast) de eerste benoeming volgden er nog enkele andere: in 1995 tevens pastoor van Sint-Fredegandus, in 2004 educatief medewerker van de Diocesane Pastorale Dienst, in 2005 tevens federatiecoördinator in Deurne en tevens pastoor van Sint-Paulus, in 2007 tevens pastoor van O.L.V.Bijstand, in 2008 pastoor van Sint-Jozef en H. Lod.v.Montfort (na de dood van Jean-Pierre). In 2010 heb ik mijn taak bij de diocesane dienst stopgezet omdat het niet meer combineerbaar was én omdat de werksfeer er niet meer leefbaar was voor mij.

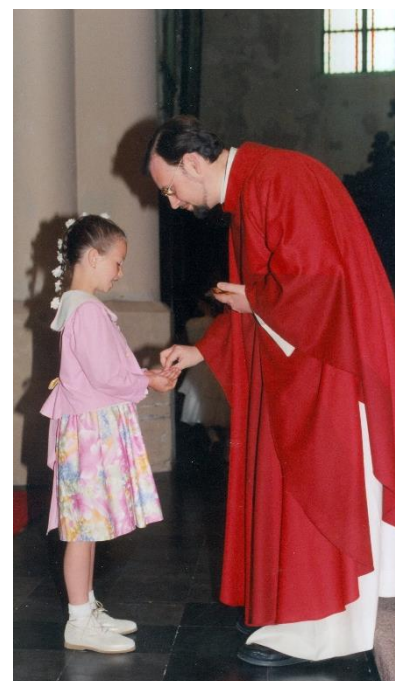
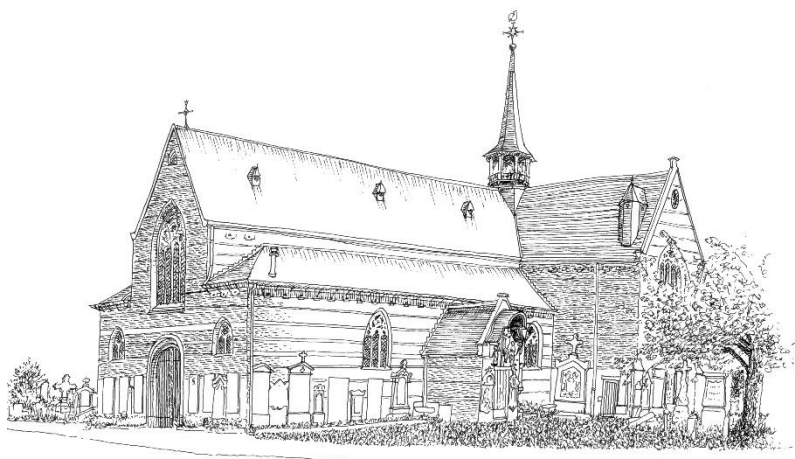
Het spreekt vanzelf dat ik niet in vijf parochies tegelijk voltijds pastoor kan zijn. Gelukkig bestaan er ook nog parochieassistentes en vrijwilligers om de parochiemolen draaiende te houden. In de praktijk werd het zo dat ik voorganger ben in drie kerken (Sint-Fredegandus, Sint-

Jozef en H.Lod.v.Montfort) en daar mogelijk ook nog wel voor iets meer aanspreekbaar ben.

Het feit dat ik pastoor werd in Sint-Fredegandus had eigenlijk vooral te maken met de **pastorie**. De vorige pastoor, Norbert De Weerd, was gepensioneerd en verhuisde naar een flat in de buurt. De pastorie verkeerde immers in slechte staat en moest dringend gerenoveerd worden. Hoe kon dit beter bespoedigd worden dan door de komst van een nieuwe pastoor. De pastorie is eigendom van de stad Antwerpen en heeft het statuut van een presbyterium, wat betekent dat ze geen andere bestemming mag krijgen dan woonst voor de pastoor. Eind twintigste eeuw was volop de restauratie van de Sint-Fredeganduskerk bezig en die werd prompt gevolgd door die van de pastorie. In

2002 kon ik er intrekken. Merkwaardig is wel dat ik als kind al had voorspeld dat ik daar ooit zou gaan wonen. Het gebeurde wel eens dat we daar voorbijkwamen en dan zei ik telkens dat ik daar later zou wonen! Het is een zeventiende-eeuws gebouw met negentiende-eeuwse aanpassingen. Alles is er scheef en het maakt rare geluiden en er zit zelfs een spook op zolder ... Maar ik woon er graag, dat mag ik zeggen. Het is door de renovatie wel een beetje 'ontzield', maar ik heb toch geprobeerd er een sfeervolle woning van te maken. Al lukt het me maar niet om mijn werkkamer ordelijk te houden ... Straks is het weer Open-Monumentendag, dan kan je eens komen kijken!

Schilderen

Mijn eerste wapenfeit in Fredegandus is wellicht de creatie van een nieuw altaar en lezenaar in 1998. Tijdens de restauratiewerken was het altaar immers beschadigd geraakt en daarenboven was het toch maar een log misbaksel. De kerkfabriek was akkoord dat ik het nieuwe altaar zou ontwerpen. Toen het klaar was, waren ze niet allemaal even gelukkig met het resultaat, ook al had ik qua afmetingen en vormgeving iets gemaakt dat precies paste. Niet iedereen was bereid om dat in te zien. Natuurlijk is het een eigentijds altaar, niet iets dat opgaat in zijn omgeving. Het dienstaltaar moet trouwens een opvallend meubel zijn in functie van de eucharistie. Het unieke eraan was dat het 'gedraaid' kan worden, omdat elke kant een andere liturgische kleur heeft (met symbolische beschilderingen).

Ook in Turnhout mocht ik een gebedsruimte beschilderen in het toenmalig dekenaal centrum 'De Rank' en of die nog bestaan weet ik niet.

bij ik een Christus-voorstelling achter het altaar voor mijn rekening nam. (Zie foto op volgende blz.)

Toen PKV verhuisde naar het TPC heb ik daar de stille ruimte van schilderijen voorzien, die ondertussen weer overschilderd werden, heb ik begrepen. Pijnlijk ...

Voor de winterkapel van de Sint-Antoniuskerk aan de Paardenmarkt in Antwerpen werkte ik samen met een jonge Poolse kunstenaar, waar-

Eerder had ik mijn kruiswegvariant VIA MARCVS gemaakt en het paneel 'Bezorgde Moeder'. (Zie foto's op volgende blz.)

Vooral VIA MARCVS vind ik een buitengewone realisatie, omdat het de enige voorstelling is van het lijdensverhaal volgens Marcus dat in kruiswégvorm is uitgevoerd. Ik heb dikke eikenhouten planken gebruikt en die beschilderd in een eenvoudige beeldtaal, omdat het eigenlijk altijd eerder mijn bedoeling is om te verkondigen (op verstaanbare wijze) dan om een artistieke prestatie te leveren. Meer duiding over dit

werk vind je elders op deze website. Hoe dan ook is het voor mij belangrijk om 'priester-kunstenaar' te zijn, zoals het op mijn visitekaartje staat, omdat het twee aspecten van mijn roeping (als mens) verenigt en in evenwicht houdt. Omdat schilderen een grote mentale en fysieke inspanning vraagt, presteer ik spijtig genoeg minder dan ik zou willen. Ik heb nochtans meerdere projecten open staan momenteel ...

Parochie

De eerste decennia had ik aan mijn parochies wel de handen vol. Gelukkig stond ik er niet alleen voor. Elke parochie had een parochieteam, er waren ook parochie-assistentes, zoals de ijverige zuster Lutgart Stoffels in Sint-Fredegandus en later ook Josée Rombouts in Sint-Jozef. In de H.Lod.v.Montfort heb je de onvolprezen zuster Jeanne Keyzers die plaatselijk contactpersoon is en gebedsleidster, maar ze is zo goed als pastoor! Je hebt ook de kosters die onmisbaar zijn. In Sint-Fredegandus is dat de laatste jaren Jeannine Van Rompaey, mijn trouwe rechterhand sinds de dood van zr. Lutgart. In Sint-Jozef was dat tot voor kort Lisette, die ik al heb vernoemd en in Montfort Bert Timmermans, die trouwens ook mijn altaar heeft getimmerd, want ontwerpen kan ik wel, maar handig ben ik niet. Naast deze mensen, die ik toch even bij naam wilde vernoemen, zijn er nog vele anderen die door hun inzet de parochie recht houden.

Feit is wel dat het fenomeen parochie tegenwoordig niet meer is wat het is geweest. De tijd van de vrijwilligerskerk dooft stilaan uit. Niet

elke parochie kan of moet nog in alles zelf voorzien. Waar is de tijd dat elke parochie haar eigen eerste-communicie- en vormselwerking had, dat er nog volop kindervieringen werden gehouden? Tegenwoordig worden die dingen gecentraliseerd

omdat er te weinig kandidaten zijn om een groep te kunnen vormen. Ik zie nog wel eens kinderen in de kerk, bij een doopsel of in een zondagsviering, maar de tijd dat ik nog kon meewerken aan de catechese en daarmee creatieve dingen doen, is voorbij. Ik heb daar nochtans altijd

graag mee bezig geweest. Nog steeds ben ik beschikbaar om groepen kinderen een aangepaste rondleiding in de kerk te geven. In Sint-Fredegandus is er immers veel merkwaardigs te zien. Dus, catechisten en leerkrachten die dit lezen, hiermee heb ik mijn aanbod nog maar eens herhaald!

Het verdwijnen van de kinderen gaat natuurlijk gelijk op met het verminderen van de kerkgangers én van de vrijwilligers. Vroeger was een parochieteam noodzakelijk om een parochie te kunnen besturen, tegenwoordig valt er niet zo veel meer te besturen. Ik wil daar niet rouwig rond doen omdat de dingen nu eenmaal zo evolueren. Dat betekent dat we ze anders moeten aanpakken, ook al dringt dat niet bij iedereen in dezelfde mate door. We staan voor uitdagingen, maar moedige beslissingen blijven uit omdat we op de meeste plaatsen nog niet hebben ervaren dat we met ons gat op de grond zijn terechtgekomen. Als dat gebeurt, zullen we hopelijk nog de energie hebben, om ons op die bodem af te stoten en weer op te staan en een nieuwe richting uit te gaan. De bisdommen hebben

recent beslist om alles in zgn. 'pastorale eenheden' in te delen, grotere gehelen van pastorale activiteit en 'geloofskernen'. Vooral die laatste zijn van belang, want ik geloof dat je bij een schaalvergroting tegelijk een schaalverkleining moet uitvoeren. Kleine kernen van geloof zijn de kiemen voor de kerk van morgen.

Bijbel

Een van de eerste projecten die ik heb aangepakt na mijn wijding, was het organiseren van vormingsavonden rond bijbel. De bedoeling was om daaruit bijbelgroepen te laten ontstaan. Aanvankelijk hadden we twee bijbelgroepen in Deurne-Zuid die maandelijks samenkwamen en af en toe eens iets samenededen. Dat is na een aantal jaren één groep geworden: **'bijbelgroep Doorn(e)-struik'**. We hebben de bijbelvorming later nog eens herhaald op dekenaal niveau, maar daaruit is geen nieuwe bijbelgroep ontstaan. De bestaande bijbelgroep komt nog steeds maandelijks samen (tenzij in gevallen van overmacht) en bestaat uit een dozijn mensen, de meesten op leeftijd. Wij volgen meestal de zgn. 'leerhuis'-methode, maar we bestuderen de bijbel ook wel eens op andere manieren. Ik heb altijd veel belang gehecht aan de bijbel, vandaar ook dat ik enkel bijbel schilder en ik ook graag preek. Op verzoek druk ik telkens enkele exemplaren van de preek af voor de liefhebbers. Die preken zijn de regelmatigste updates van deze site.

Ik geloof dat de bijbel dé energiebron is voor het christelijk geloof en dat mensen die een gezond inzicht hebben in die bijbel sterker, mondiger zijn als gelovigen. Natuurlijk zal de kerk ook de traditie naar voor schuiven, maar wat is die traditie in wezen? De bijbel deel twee, zoals ik al meermaals heb aangegeven. Al herkennen we in die traditie spijtig genoeg ook strekkingen en wendingen die op zijn minst bediscussieerbaar zijn. De kerkgeschiedenis is nu eenmaal gedrenkt in bloed en onbegrip, die we met ons zullen moeten meedragen zolang de kerk daar niet formeel afstand van

neemt. Het samenstellen van een 'bijbel deel twee' is niet vanzelfsprekend vanwege de daarbij te hanteren criteria. Als de bijbel zelf al voorwerp is van menig misbruik, hoeveel te meer zal een vervolgdeel dan problematisch zijn om tot stand te brengen. Laten we de bijbel die er is in elk geval zo goed mogelijk leren kennen en alle vooroordelen en misvattingen uit de wereld helpen. In tijden van internet is dat een hele klus want het is niet makkelijk om het kaf van het koren te scheiden in het bestaande aanbod.

Projecten

Ten tijde van de federaties heb ik geprobeerd om met enkele mensen een projectwerking op te starten, die we 'ProFiel' hebben genoemd. Spijtig genoeg hebben we slechts met moeite enkele kleinere projecten kunnen realiseren. We zijn er niet in geslaagd om te groeien en de nodige vrijwilligers bij elkaar te krijgen. Ik betreur dat nog steeds. Ik ben ervan overtuigd dat we door projecten het christelijke gedachtegoed een nieuw elan kunnen geven en mensen samenbrengen. Het parochiemodel is immers aan het uitdoven en we moeten daarvoor iets in de plaats kunnen stellen.

Projectmatig werken en mensen meenemen in vervolgprojecten kan nieuwe vormen van gemeenschap doen ontstaan. Een van de projecten waarvan ik droom is een **musical**. Ik weet wel dat dit niet ieders meug is, maar het geeft zoveel mogelijkheden om allerlei talenten bij elkaar te brengen. Ik ben er alvast aan begonnen en hopelijk kunnen we er op een dag een dragende groep rond samenbrengen.

Feesten

Mede door mijn gezondheid, maar ook van nature ben ik niet echt een feestnummer. Organiseren en presenteren, dat wil ik wel doen, maar eraan deelnemen of er het lijdend voorwerp van zijn, laat maar. Toch zijn er in mijn priesterleven wel feestelijke momenten geweest waar ik goede herinneringen aan overhoudt. Zo was er mijn **vijftigste verjaardag**, die ik voor alle zekerheid maar zelf heb georganiseerd, met een uitstap naar Plankendael. Ons moeder heeft het nog mogen meemaken (je ziet ze hieronder op de foto naast mezelf, op het moment dat me een pot mosterd werd overhandigd). Dat was in 2008.

Overigens wil ik hiertussen het **overlijden** vermelden van mijn vader in 2001 en van mijn moeder in 2013. De uitvaart van mijn vader heb ik zelf voorgegaan omdat hij tenslotte jarenlang door Alzheimer werd getekend en zijn dood een bevrijding was en dan nog wel op paasmorgen!

Mijn moeder stierf op 'quatorze juillet' twaalf jaar na mijn vader. Zij heeft op het einde enkele moeilijke jaren gekend en is onverwacht gestorven zonder dat ik haar daags voordien nog echt had kunnen spreken, gewoon omdat haar gehoorapparaat niet werkte en ze in een kamer van zes lag. Ik dacht dat ik het emotioneel niet zou aankunnen om ook haar uitvaart voor te gaan, en heb het aan de gebedsleidster in Merksem overgelaten.

wegglippen omdat mijn Menière me parten speelde.

bezoekbaarheid ervan in een kerk was natuurlijk beperkt. Enfin.

In 2015 heb ik mijn zilveren priesterjubiläum gevierd, met een muzikale gebedsviering in de kerk, die ik zelf had voorbereid, en een tuinfeest, dat ik niet zelf in handen had. Ik heb toen verschillende keren moeten

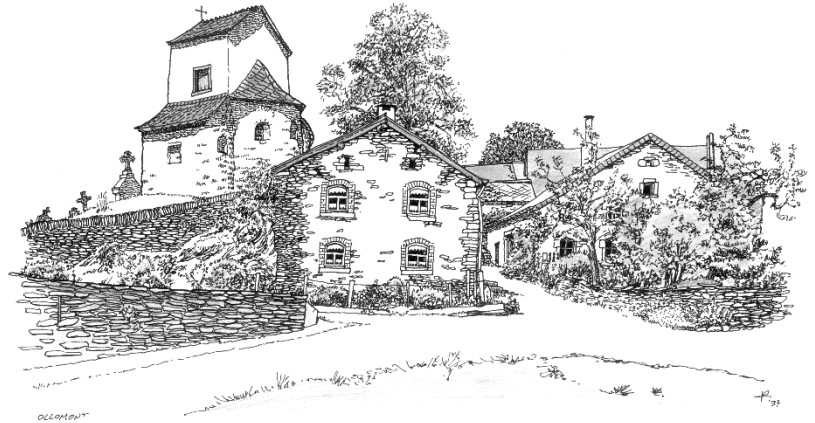
In 2017 had ik n.a.v. Open-Monumentendag een overzichtstentoonstelling opgebouwd van mijn creatieve en artistieke kanten, zodat de mensen zich een idee konden vormen wat ik de voorbije jaren zoal had uitgespookt. Die vond plaats in de Sint-Jozefkerk, samen met een tentoonstelling over het kerkgebouw. Ik moest toch eens een heuse tentoonstelling opzetten over mijn teken-, schilder- en lay-outwerk, dat was ik aan mezelf verplicht, vond ik. De tentoonstelling is enkele weken blijven staan, maar de

Vakantie

“En ga je niet op vakantie dit jaar?” wordt me wel eens gevraagd. Ze bedoelen dan of ik niet voor een paar weekjes elders heen zou gaan. Sinds mijn wijding heb ik dat verschillende keren gedaan, altijd in het binnenland, op mijn eentje. Ik kan mij niet voorstellen dat ik naar het buitenland zou gaan of dat ik in gezelschap zou reizen. Ik hou niet van verre reizen, het trekt me niet aan en met mijn gezondheid blijf ik liever dicht bij huis. Wat ik dan in zo ’n vakantie doe is de regio verkennen, wandelen en vooral **tekenen naar waarneming**. Je kent mijn pentekeningen ondertussen wel (zie elders op deze site). Ze ontstaan in alle rust en vrede in enkele uren. Het is bijna een mystieke ervaring. Je kan dat niet uitleggen. Soms komen mensen dichterbij om te zien wat die vreemde snoeshaan met dat strohoedje daar zit te doen. Andere keren zit ik heel de tijd ongestoord te kijken. Tekenen naar waarneming is immers vooral een kwestie van **kijken**. Kijken en vertalen wat je in 3D en in kleur ziet in zwart op een blad papier.

Zo ’n tekening maken, het vertelt veel over hoe ik in het leven sta. Ik ben **een waarnemer en een toeschouwer**. Ik neem de waarheid in me op en ik schouw wat zich aan mij ontvouwt, zichtbaar en onzichtbaar. De goddelijke waarheid – en welke waarheid is dat niet – wil ik verkondigen, verstaanbaar **vertalen** voor ieder die het horen wil. Het is niet aan mij om goddelijke geheimen te bewaren en te bewaken, zoals de

curie en de bisschoppen dat menen te moeten doen. Integendeel, als het goddelijk is dan moet het getoond worden aan ieder die wil zien. Mijn tekeningen lijken niets religieus te hebben – anders dan mijn schilderijen. Toch is dat wel zo. Bijvoorbeeld: een parochiaan had mijn tekening van Ollomont gezien in de tentoonstelling en kort daarna bezorgde hij mij een foto van Ollomont om te bewijzen dat hij daar ook was geweest. Is dat niet **religieus**? Of moet je eerst je definitie van religieus bijsturen?... Als je naar deze tekening kijkt, wat zie je dan? Wat gaat er dan in je om? Probeer je je voor te stellen hoe ik ze heb gemaakt of probeer je je voor te stellen dat je daar zelf bent? **‘Aanwezigheid’** is een belangrijk aspect van mijn spiritualiteit. ‘Er zijn’ bestaat niet op zich. Je bent er om een reden, om iets of iemand. Tegenwoordig maken mensen veel foto’s – omdat het kan (is een leuze van deze tijd) – en als ze die bekijken dan

weten ze dat ze er zijn geweest (!) De tekening spreekt niet over wat was, maar overstijgt tijd en ruimte naar een beleving in het nu. Zo ’n pentekening is als een icoon, een venster op de hemel. Want wat verkondig ik immers? Een betere wereld. Hierin doe ik wat een kunstenaar placht te doen: **de wereld een beetje beter maken**. Ieder die de tekening bekijkt wil ik een beetje geluk meegeven, een beetje meer goesting in het leven. Zoals die spreuk van Don Bosco die in mijn woonkamer hangt: “Een beetje hemel maakt alles weer goed”. Nu ja, uiteindelijk dan toch ...

Ik ga niet meer met vakantie, die periode is voorbij. Het spreekt me niet meer aan. Ik hoop nog wel tekeningen te zullen maken, maar ik voel me tot niets verplicht. Ik zie wel wat er op me afkomt of welke weg ik insla. Momenteel kies ik voor het **schrijven** en straks zeker ook weer voor het schilderen. Met dezelfde bedoelingen als met die tekeningen, maar dan meer expliciet. Dit artikel over mezelf lijkt aanvankelijk tegen mijn principes in te gaan, vermits ik nooit de bedoeling heb om mezelf te verkondigen. Via mijn verhaal wil ik uiteindelijk toch weer spreken over wat ons overstijgt, over onze relatie met God, over onze roeping als mens. Ik hoop dat dit er ook voldoende uitkomt. Soms is de weg die je te gaan hebt zoals die in Frahan (tekening hiernaast): Frahan ligt in een dal en er is maar één weg die je daar brengt. Wil je er weer uit dan moet je je omkeren en leidt de weg

je naar boven, naar Rochehaut. Een levensweg is niet noodzakelijk een weg met vele vertakkingen en kruispunten. Het kan ook één weg zijn, van geboorte naar eeuwig leven, van jezelf naar God. Zoals dat in het labrynt van Chartres wordt voorgesteld.

Levensweg

Ook mijn levensweg beleef ik als een weg waarop de vraag niet is 'welke kant ga ik nu uit', maar wel 'ga ik verder of blijf ik hier of zet ik stappen terug'? Natuurlijk moet een mens af en toe stilstaan om te evalueren en te bezinnen, maar dan ga je weer verder "vol van hoop op ongebaande wegen, met onze droom op hinderloop de meeste feiten tegen" zoals in het kerkliedje. Het leven is als een **pelgrimage**. Je hebt een doel voor ogen dat buiten jezelf ligt en onderweg word je rijker aan ervaringen en liefdevoller omdat je mensen ontmoet, die je tegenkomen of met wie je meegaat. Opgroeiend heb ik geleerd wat het betekent om die weg te gaan. Niet in het minst heb ik geleerd dat tegenslagen achteraf bekeken dikwijls meevallers zijn gebleken. Soms staart een mens zich blind op de ellende die hem overkomt, omdat hij geen afstand kan nemen. Eens die afstand er is, moet hij toegeven dat die ervaring hem een beter mens heeft gemaakt. Dat is net zoals een tekening naar waarneming maken (of er een bekijken): als je er met je neus op zit, zie je niet 'the whole picture'; je moet afstand nemen om het geheel te kunnen zien. Dat heb ik geleerd of dat heb ik in aanleg meegekregen, hoe dan ook, een beetje afstand brengt je dichterbij de waarheid.

Zo kom ik dan ook bij de **geweldloze weerbaarheid** die door Pax Christi wordt verkondigd, maar die ik in mijn kindertijd al heb geleerd. Zijn wij beschaafde mensen als wij er niet in slagen om de kringloop van het geweld te doorbreken? Hoe stellen wij ons op tegenover hen die ons kwaad doen, tegenover misdadigers? Hoe dichterbij ze komen, hoe meer men roept: ze moesten ze ter dood veroordelen! Een mens is toch altijd meer dan zijn daden. Het zou kunnen gebeuren dat jij zelf een misdaad pleegt. Hoe wil je dan behandeld worden? Een mens kan veranderen, tot inkeer komen. Er zit goed in elke mens, zelfs in een seriemoordenaar. Erger wordt het wanneer wij mensen van ons wegduwen omdat we ze als potentiële misdadigers zien. Ik denk dan bv. aan de vluchtelingen. Hebben wij niet eekens chance dat we níet in oorlogsgebied wonen? Wij beschouwen vluchtelingen als een probleem, terwijl zij wel degenen zijn met de problemen! Gewoon het anders zijn van mensen maakt ons bang van hen en dus moeten ze weg. Zie je hoe in de kringloop van het geweld het geweld bij ons kan liggen? Uit angst worden wij allemaal potentiële geweldenaars. Laten we dan maar hopen dat die anderen niet terugslaan!

Zelf heb ik nooit geweld gebruikt, ik ben amper kwaad geworden, tenzij dan op mezelf. Het gebeurt wel

eens, als ik alleen thuis ben, dat ik uit frustratie eekens heel hard roep, kwestie van het los te laten. Meer geweld zit er niet in mij. Tenzij dan creatief geweld. **Creativiteit** is een vorm van geweld. Iets zichtbaar maken van wat eerst slechts in gedachte bestond, dat is de schepingskracht. Je kind wordt geboren en eist zijn plaats op in deze wereld. Het voegt iets toe, het creëert nieuwe mogelijkheden, hoe beperkt ook.

Dat die creativiteit voor mij belangrijk is, dat is duidelijk. Ze uit zich niet enkel in mijn artistieke creaties, maar ook in de **liturgie**. Omdat de liturgie maar werkt wanneer men kan voelen dat ze levensecht is. Ik wijs niet graag met de vinger, maar ik zie soms collega's bezig in de liturgie, die zich gedragen alsof ze zich in een andere wereld bevinden, alsof ze op het punt staan op te stijgen. Ze spreken ook niet normaal, alsof hun stem zich al hemelwaarts verheft. Ik voel me daar niet goed bij. Als ik voorga in de liturgie, dan sta ik met beide voeten stevig op de grond, want ik wil niet loskomen van het echte leven. En in de liturgie gaat het volop over het echte leven. Buiten de liturgie, buiten het kerkgebouw, zouden we ons misschien wel eens van God los kunnen weten. En ik schrijf wel 'we', maar, sorry, ik voel me zelf nooit los van God. Ik kan mij geen moment herinneren dat ik Gods afwezigheid heb erva-

ren. Dus voel ik mij goed geplaatst om daarvan in de liturgie getuige te zijn, om daar woorden en tekens bij te gebruiken. In mijn artikel over de liturgie, 'Voorganger worden', heb ik daarover al geschreven en ook in mijn vorig artikel, 'Nergens beter dan ...'. Liturgie hoort ons niet uit het leven weg te halen, ze moet het leven juist intenser maken. Liturgie mag wel naar het Mysterie verwijzen, maar mag in geen geval mysterieus worden. Ik heb dan ook een hekel aan overdreven liturgisch vertoon. Bijvoorbeeld een priester die bij de consecratie de hostie bijna in extase hoog boven zich uitsteekt. Dat is nergens voor nodig! Dat dateert nog uit de tijd dat men met de rug naar het volk stond. Denk ook aan bewierokingen of aan akolieten die met een kaars bij de lezenaar komen staan wanneer uit het evange-

lie wordt voorgelezen. Allemaal misplaatste symboliek die de afstand tot de gelovigen groter maakt. Nee, de liturgie moet ons dichterbij elkaar en bij God brengen. Liturgie moet aards zijn, niet hemels. Ze mag wel verwijzen, maar ze mag niet de pretentie hebben van hemels te zijn.

De liturgie is een van de terreinen waarop ik me gemakkelijk aangezet voel om te **rebelleren**. Het is mijn natuur om mij te verzetten tegen dingen die tegen mijn geloof en mijn geweten ingaan. Mijn **passie** voor liturgie doet mij verlangen naar een hervorming die de liturgie geloofwaardig maakt. Nu stoot de liturgie teveel mensen af, die aanstoot nemen aan dat 'katholiek circus'. Hier speelt natuurlijk ook een vervreemding in mee, waardoor je zou kun-

nen zeggen dat mensen opnieuw moeten leren om de betekenis van de liturgie te waarderen, maar tegelijk is de liturgie vervreemd van de mensen en het leven. Ik ben er dan ook van overtuigd dat enkel een echte hervorming, die samengaat met een herziening van de geloofsleer, de liturgie en de kerk kan redden.

Mijn rebelse natuur gaat samen op met mijn **speelse** natuur. In mijn taalgebruik en mijn gedachten en soms in mijn gedrag heb ik een speelse kant. Beide houden elkaar in evenwicht. Wanneer ik te serieus dreig te worden aan mijn rebelse kant, dringt mijn speelse kant zich op om alles te relativiseren. Mijn **humor** situeert zich hier. Zij ligt op de loer als een roofdier dat op het punt staat haar prooi te bespringen. Zoals ik al zei, is ze soms sterker dan mezelf. Dit alles kan je onder de noemer **vrijmoedigheid** plaatsen. Ik hou van dat woord en van zijn betekenis. Zoals je al weet van mijn artikel over de 'Koning Visser Kringen' is het een van de twee woorden van mijn devies of levensmotto: 'Vrijmoedig en toegewijd'.

Die **toewijding** kwam al ter sprake en wordt soms wel eens als perfectionisme geïnterpreteerd. Nochtans ben ik geen perfectionist, want ik heb mij al lang leren neerleggen bij mijn beperkingen. Het ontbreekt mij op sommige gebieden wel eens aan discipline waardoor ik sommige doelen niet bereik. Toch beschouw ik mezelf als toegewijd omdat ik me daarin ook gedragen voel door God. Zo ben ik ook een toegewijd **celibataire**, wellicht omdat ik gehecht ben aan mijn eigen ruimte. Het is natuurlijk een onnatuurlijke staat die de kerk haar priesters oplegt, maar die voor een zonderling als ikzelf toch leefbaar is. Ook al ben ik dan een hetero-man en niet ongevoelig voor de charmes van het andere geslacht. Maar ik hou er geen geheim vriendinnetje op na of erger nog ... Het is een keuze die je maakt en wel op zo 'n wijze dat je er niet ongelukkig van wordt. Daar slaag ik dus wel in.

Op bovenstaande foto zie je me weer, zoals op alle groepsfoto's aan de buitenkant staan. Het is een opvallend verschijnsel. Deze foto mag je vergelijken met die op blz. 6 want het zijn dezelfde mensen (minus één die overleden is), genomen op een reünie enkele jaren geleden. Zo 'n reünie, dat is wel even schrikken over de uiterlijke verschillen, maar innerlijk lijkt alles hetzelfde te zijn gebleven. Alsof ik een tijdreis maak naar een periode in mijn leven die toch niet onbelangrijk is geweest. Dat kan ik ook zeggen over het geheel van deze poging tot autobiografie. Terugkijkend zie ik dat ik vele verkeerde keuzes heb gemaakt, maar dan heb ik het niet over de wezenlijke keuzes. Moest ik mijn levensweg herbeginnen, dan zou die in grote lijnen hetzelfde zijn. Sommige keuzes worden ingegeven door omstandigheden die je niet in de hand hebt. Zo gaat dat in het leven. Je wordt wie je bent in niet beperkte mate door de mensen die in je leven een invloed uitoefenen. Een mens is een relationeel wezen. Wie zou ik nu zijn had ik die mannen hierboven niet ontmoet? Zij hebben, onbewust, een rol gespeeld in de ontwikkeling van mijn persoonlijkheid en zelfs van mijn geloof. Zij

hebben mij vriendschap leren kennen, samenhang, levenslust. Ook andere mensen, die ik hier al dan niet met naam heb genoemd, hebben een grote rol gespeeld, zowel in positieve als in negatieve zin. Al is dat negatieve nooit helemaal negatief want ze kunnen op termijn ook positief zijn uitgedraaid. Ook al durf ik wel eens een negatieve gedachte koesteren, ze blijft niet lang

hangen omdat ik beseft dat ik op dit moment niet het hele plaatje kan zien. Wanneer anderen met klachten komen aanzetten, zal ik het automatisch voor de beklagde opnemen, gewoon omdat ik er niet tegen kan dat mensen te gauw gaan oordelen over anderen en dus ook niet over mezelf.

Koning Visser

Ik heb bij het ouder worden mijn idealisme niet verloren. Ik ben nog altijd een **dromer**, die zich niet geheel in beslag laat nemen door de harde realiteit. Het is omdat ik durf te dromen dat ik creatief en speels kan blijven. Mijn dromen wil ik immers niet voor mezelf houden, maar ik wil ze delen via wat ik schrijf, dicht, teken of schilder, via de liturgie en de verkondiging. De inspiratie meen ik te danken te hebben aan de **heilige Geest**. Het is een manier van benoemen, die natuurlijk geworteld staat in mijn geloof. Ik schrijf bewust 'mijn' geloof en niet 'het' geloof want ik meen dat God het geloof schenkt aan ieder op eigen wijze. Elke mens is uniek, maar elke mens is voor God wel gelijk, in die zin dat God niemand minder kansen geeft, ook al spreekt het leven zelf dat soms tegen. Velen spreken tegenwoordig over God met veel vraagtekens. Ik ben eerder geneigd om een uitroep te gebruiken. Ik noem hem met overtuiging de **Aanwezige**. Daarom houd ik ook nooit op met bidden.

Een mens hoort zich af te vragen wat de zin is van het leven. Die vraag is echter veel te algemeen. Je

zou je beter kunnen afvragen: waar word ik gelukkig van? Zo word ik gelukkig van de **doodgewoonste dingen**, zoals in het liedje van Passe-Partout: *“De doodgewoonste dingen, die brengen mij tot zingen. Ik zing van al het mooie dat ik zie. Mijn dagelijkse leven is mijn allermooist gegeven, in harmonie, op melodie. Soms zie ik het vervagen, dat zijn mijn trieste dagen, die brengen mij dan even van mijn stuk. Maar meestal zijn de dingen, als de vogels die mooi zingen, van eindeloos geluk.”* Ik word gelukkig bij het zien van mooie dingen, zoals een kabbelende rivier en een boom langs de waterkant, zoals in Psalm 1. Van een oude watermolen of een oud kerkje, van een spelend kind of een frêle bloempje langs de weg. Van de zonnestralen die door de wolken breken, van mist die optrekt, van een onverwachte ontmoeting onderweg, van een mooi kunstwerk, een mooi liedje, van het juiste woord op het juiste moment, van een ijsvogel die over de beek scheert.

‘Kingfisher’ noemen ze hem in ‘t Engels, ‘koning visser’. Ik kan niet anders dan hem op het einde nog eens voor de geest te roepen. We stoppen met roeren in het stille water en kijken de koning-visser na, die vogel die zoveel meer is geworden voor mij. Hij verbindt mij met het al wat is, met het leven, met God. Hij zegt mij: ‘Als je vist, doe het dan koninklijk en als je je een koning waant, bedenk dan dat je toch een visser bent. Wees kunstenaar op priesterlijke wijze en wees priester op kunstzinnige wijze. ‘Ora et labora, strijd en inkeer’, zonder dat het dualistisch wordt. Het creëert geen evenwicht, maar een licht onevenwicht waardoor ik in beweging blijf. Mentaal althans, want lichamenlijk blijf ik ter zake in gebreke ...

Dit zijn enkele stukjes van mijn verhaal. Veel blijft uiteraard nog onverteld, om maar te zwijgen over alles wat ik ondertussen heb vergeten. Misschien kan ik dat alles later vertellen wanneer ik écht oud en versleten ben.

Deurne, mei 2020

Aanvulling 2025

Wat niemand had verwacht, was dat ik begin 2024 de pastorie van Sint-Fredegandus zou moeten verlaten. De officiële reden was dat de stad Antwerpen dringend werken moest laten uitvoeren. Het bisdom heeft me dan een benoeming voor zes jaar in Heist-op-den-Berg aangeboden. Een jaar later echter verplichtte ze mij om met pensioen te gaan. De motivatie daarvoor is eigenlijk te gek voor woorden, en tegenspraak werd niet geduld. Dat houdt wel in dat ik op dit moment (maart) op zoek begin te gaan naar een bijverdienste omdat ik anders mijn huishuur niet kan betalen! Mijn pastoraal takenpakket blijft ondertussen gewoon bestaan (ik ben priester en ik blijf priester!) en zal zich nog uitbreiden. Het huis waar ik nu woon is bijzonder geschikt voor mijn huidige gezondheidstoestand én voor het organiseren van bijbelgroepen en andere gespreksgroepen. Ik blijf contact houden met Deurne en ik ga ervan uit dat ik toch nog een en ander kan realiseren van wat mij dierbaar is, o.m. op liturgisch en artistiek vlak. Ik hou je op de hoogte van verdere evoluties via de website.

Pol